

УДК 7:378.6](477.411)НАОМА:378.6.091.3:743

DOI <https://doi.org/10.32782/facs-2024-6-19>

Анастасія МЕЛЬНИЧУК

викладач пластичної анатомії та композиції, старший викладач кафедри цифрового візуального мистецтва, Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури, Вознесенський узвіз, 20, м. Київ, Україна, 04053

ORCID: 0000-0001-9930-1652

Бібліографічний опис статті: Мельничук, А. (2024). Сучасні інноваційні методи у викладанні пластичної анатомії в Національній академії образотворчого мистецтва і архітектури та перспективи подальшого її розвитку. *Fine Art and Culture Studies*, 6, 143–161, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2024-6-19>

СУЧАСНІ ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ У ВИКЛАДАННІ ПЛАСТИЧНОЇ АНАТОМІЇ В НАЦІОНАЛЬНІЙ АКАДЕМІЇ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА І АРХІТЕКТУРИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШОГО ЇЇ РОЗВИТКУ

Дослідження зосереджене на модернізації викладання пластичної анатомії в Національній академії образотворчого мистецтва і архітектури в умовах соціально-економічних викликів та інформаційних трансформацій. **Мета роботи** полягає у визначенні інноваційних підходів до викладання пластичної анатомії, які гармонійно поєднують традиційні академічні методи з сучасними технологіями та відповідають вимогам підготовки митців постіндустріального суспільства. **Методологія** дослідження базується на комплексному підході, який включає аналіз сучасних наукових джерел, спостереження за навчальним процесом, порівняльний аналіз українських та зарубіжних практик, а також моделювання навчальних ситуацій з використанням інтерактивних технологій. **Наукова новизна** роботи полягає у розробці підходів до інтеграції мультимедійних технологій, цифрових ресурсів та інтерактивних платформ у навчальний процес пластичної анатомії в НАОМА, що сприяють підвищенню зацікавленості студентів, розширенню доступу до навчальних матеріалів та вдосконаленню їхніх професійних компетенцій. Особлива увага приділена значенню пластичної анатомії як базової дисципліни, що формує розуміння тілесності та сприяє створенню художніх образів. Виявлено, що інтерактивні методи, які базуються на діалогічній взаємодії між викладачем і студентом, сприяють активному залученню до творчого процесу. Підкреслено важливість впровадження віртуальних моделей, оцифрованих музейних архівів і мультимедійних лекцій у навчальну практику, що дозволяє переосмислити традиційні підходи. **Висновки.** У статті обґрунтовано необхідність гармонійного поєднання академічних традицій із сучасними інноваціями у викладанні пластичної анатомії в НАОМА. Запропоновані методи викладання орієнтовані на адаптацію освітнього процесу до європейських стандартів, зокрема через використання відкритих ресурсів і впровадження інноваційних технологій. Практичне значення дослідження полягає у розробці рекомендацій для підвищення якості мистецької освіти, що сприятиме вдосконаленню професійної підготовки художників і дизайнерів в умовах сучасних викликів.

Ключові слова: інноваційна педагогіка, інтерактивне навчання, пластична анатомія, мистецька освіта, образотворче мистецтво, НАОМА.

Anastasia MELNYCHUK

teacher of plastic anatomy and composition, senior teacher of the Department of Digital Visual Arts, National Academy of Fine Arts and Architecture, 20 Voznesenskiy Descent, Kyiv, Ukraine, 04053

ORCID: 0000-0001-9930-1652

To cite this article: Melnychuk, A. (2024). Suchasni innovatsiini metody u vykladanni plastychnoi anatomii v Natsionalnii akademii obrazotvorchoho mystetstva i arkhitektury ta perspektyvy podalshoho yii rozvytku [Modern innovative methods in teaching plastic anatomy at the National Academy of Fine Arts and Architecture and prospects for its further development]. *Fine Art and Culture Studies*, 6, 143–161, doi: <https://doi.org/10.32782/facs-2024-6-19>

MODERN INNOVATIVE METHODS IN TEACHING PLASTIC ANATOMY AT THE NATIONAL ACADEMY OF FINE ARTS AND ARCHITECTURE AND PROSPECTS FOR ITS FURTHER DEVELOPMENT

*The study focuses on modernizing the teaching of plastic Anatomy at the National Academy of Fine Arts and architecture in the face of socio-economic challenges and information transformations. **The purpose of the paper** is to identify innovative approaches to teaching plastic anatomy that harmoniously combine traditional academic methods with modern technologies and meet the requirements for training artists of post-industrial society. The research **methodology** is based on an integrated approach, which includes analysis of modern scientific sources, observation of the educational process, comparative analysis of Ukrainian and foreign practices, as well as modeling of educational situations using interactive technologies. The **scientific novelty** of the work is to develop approaches to the integration of multimedia technologies, digital resources and interactive platforms into the educational process of plastic Anatomy at NAFFA, which contribute to increasing students' interest, expanding access to educational materials and improving their professional competencies. Special attention is paid to the importance of plastic Anatomy as a basic discipline that forms an understanding of physicality and contributes to the creation of artistic images. It is revealed that interactive methods based on dialogical interaction between the teacher and the student contribute to active involvement in the creative process. The importance of introducing virtual models, digitized museum archives and Multimedia lectures into educational practice is emphasized, which allows us to rethink traditional approaches. **Conclusions.** The article substantiates the need for a harmonious combination of academic traditions with modern innovations in teaching plastic Anatomy at NAFFA. The proposed teaching methods are aimed at adapting the educational process to European standards, in particular through the use of open resources and the introduction of innovative technologies. The practical significance of the study is to develop recommendations for improving the quality of art education, which will contribute to improving the professional training of artists and designers in the face of modern challenges.*

Key words: innovative pedagogy, interactive learning, plastic anatomy, art education, fine arts, NAFFA.

Проблематика дослідження. Зважаючи на те, що система освіти в Україні знаходиться в трансформаційному стані, важливо врахувати, що процес формування інноваційної особистості у ЗВО повинен забезпечуватися через прискорений інноваційний розвиток освіти шляхом оновлення змісту освіти та організації навчально-виховного процесу відповідно до демократичних цінностей, ринкових засад економіки, сучасних науково-технічних та мистецьких досягнень.

Раніше, традиційна система навчання більш чи менш задовольняла суспільні потреби, однак кінець ХХ – початок ХХІ століття ознаменувалися революційними соціально-економічними, інформаційними та мистецькими змінами, які вимагали кардинальних змін в освітньому середовищі. Відбувається швидке зростання об'ємів інформації, що потребує швидкого оновлення змісту, форм, методів і засобів навчання. Якщо у традиційному навчанні увага акцентувалася на запам'ятовуванні і відтворенні інформації, то у нових умовах виникла потреба розвитку творчого (продуктивного) мислення студента, формування його комунікативних умінь та практичної підготовки до активної життєдіяльності у постійно мінливому соціальному середовищі. Власне це те, на що зорієнтована Болонська система освіти, коли студент вчиться на 60%, а викладач надає 40%,

і сучасний студент, за рахунок великої кількості інформації повинен навчитись користуватись нею, творчо мислити та експериментувати. Але запорукою успішності студента у будь-якій галузі є науково обґрунтовані інновації у галузі освіти пов'язані з удосконаленням праці викладача. Тому педагоги постійно в пошуку, вивчають, досліджують сучасні інноваційні технології навчання (Салюк, 2020).

Але досить вагомим є також і той фактор, що певні трансформаційні зміни відображаються і у вищій мистецькій освіті України. Українське мистецтво й художня освіта розвиваються під впливом як загальних цивілізаційних процесів (глобалізація світу, зростання конкуренції на всіх рівнях і в усіх сферах суспільного життя, бурхливий розвиток художньо-інформаційних технологій, демократизація суспільства тощо), так і внутрішніх факторів мистецького розвитку (створення арт-ринкового середовища, реформування освітнього життя, активізація кодифікаційних процесів, становлення художньої сучасної освіти, виклики студентства та ін.) (Жолтовський, 1983).

У сучасному навчальному процесі спостерігається домінування віртуальних форм пізнання світу, що дедалі більше призводить до «екологічно мертвого» сприйняття реальності, яке відриває учнів від глибинних процесів формування духовно-моральної сфери. Це явище

особливо помітне у викладанні дисциплін, що пов'язані з художньою освітою, де виникають проблеми актуальності і важливості таких предметів, як «пластична анатомія». У цьому контексті важливо зазначити, що питання тіла, тілесності та створення образів, зокрема у рамках сучасного мистецтва, є важливими і в академічному навчанні, зокрема у навчанні образотворчому мистецтву. Пластична анатомія займає важливе місце в процесі формування художніх навичок і є основою для точного та естетичного зображення людського тіла.

Проблема «занепаду» цієї дисципліни в художніх вищих навчальних закладах обумовлена цілим рядом факторів, серед яких можна виділити інформаційну перенасиченість і психологічну нестабільність молодих митців, що виникає через надмірний доступ до різноманітних джерел інформації, а також невміння свідомо користуватися цими знаннями. Проблеми виникають також через відсутність або недостатню кількість годин, які виділяються на вивчення художньої анатомії в навчальних планах художніх шкіл та вищих навчальних закладів, що призводить до недостатньо глибокого засвоєння матеріалу. Унаслідок цього ми стикаємося з явищем викривлених, аматорських зображень людського тіла в мистецтві, що не мають естетичної цінності.

Мистецтво не є суто емоційним поривом, воно повинно бути виразом єдності творчої субстанції, моральної та національної свідомості митця, що відображає глибину естетичного чуття і формує зміст та форму художньої ідеї. Пластична анатомія є основою, без якої художнє зображення живого тіла стає обмеженим, спрощеним та втрачає свою естетичну значущість. Це зумовлює необхідність збереження та розвитку цієї дисципліни в навчальних програмах, оскільки вона є важливим інструментом для досягнення високого рівня професіоналізму та майстерності в образотворчому мистецтві.

Сучасний контекст навчання вимагає адаптації освітніх підходів до нових соціально-економічних і культурних змін у постіндустріальній епосі. Сучасний художник повинен не тільки володіти технічними навичками, а й вміти адаптувати мистецтво до змінюваних умов ринку та бізнесу. Проте ця трансформація не повинна призводити до втрати майстерності та глибини творчого процесу. Європейська академічна

освіта ставить на меті досягнення найвищого рівня якості, конкурентоспроможності та інноваційності, що є основою для розвитку сучасної системи освіти в Україні. Впровадження європейських підходів у вітчизняну освітню систему, а також створення власної української концепції, є важливими кроками до досягнення високого міжнародного рівня освіти в Україні.

Проблемою слід вважати і те, що сама концепція має дискусійний характер і часто викликає жваві дискусії; крім цього авторами не запропоновано конкретного інструментарію щодо її імплементації. Тому автором запропоновано певні інноваційні методи навчання з дисципліни «пластична анатомія» та свої пропозиції щодо подальшого розвитку цього курсу в системі академічної освіти в НАОМА.

Актуальність дослідження. У сучасних умовах розвитку української освіти та мистецтва питання інноваційних методів викладання виявляється надзвичайно важливим для забезпечення високої якості підготовки фахівців. Пластична анатомія, як базова дисципліна для художників, є ключовою для формування професійних навичок і глибокого розуміння людського тіла, що є важливим елементом для створення художніх творів. Застосування інноваційних технологій у викладанні цієї дисципліни має потенціал значно підвищити ефективність навчального процесу, забезпечуючи студентів необхідними знаннями та практичними навичками для реалізації складних творчих завдань.

З огляду на швидкі зміни в освітньому середовищі та технологічні інновації, що активно впроваджуються в різні галузі, в тому числі в художню освіту, важливим є дослідження можливостей інтеграції новітніх методів у навчальний процес. Адаптація сучасних мультимедійних засобів навчання, цифрових платформ та програмного забезпечення дозволяє значно збільшити доступність навчальних матеріалів та посилити практичне застосування теоретичних знань студентами. Водночас, важливо звернути увагу на ефективність цих методів і їх здатність не лише покращити якість навчання, а й забезпечити інтеграцію з іншими сферами, такими як медична графіка, створення протезів та анатомічних ілюстрацій.

Таким чином, дослідження інтеграції інноваційних методів у викладання пластичної ана-

томії в контексті художньої освіти в НАОМА є надзвичайно актуальним, оскільки воно сприяє вдосконаленню навчального процесу, відповідає вимогам сучасної художньої практики та забезпечує студентам необхідні компетенції для подальшої професійної діяльності.

Аналіз джерел і публікацій. У праці *Є. Гули (2017)* дослідження висвітлює питання пластичності як одного з ключових аспектів українського мистецтва. Автор аналізує взаємозв'язок між пластичними формами, культурними традиціями та техніками, акцентуючи на важливості збереження національної спадщини. Стаття є важливим джерелом для розуміння історичних та сучасних процесів розвитку мистецтва України. *Наукова праця П. Жолтовського (1983)* є класичним джерелом з історії українського мистецтва. Автор описує розвиток художньої культури в контексті історичних подій, акцентуючи увагу на формах, стилях і впливі європейських течій. Дослідження залишається актуальним для вивчення традиційних технік і їхньої еволюції. *Робота А. Кононенка та Ю. Любчак (2017)* охоплює аналіз традиційних і сучасних педагогічних методів у системі освіти України. Автори досліджують перспективи їхнього впровадження та аналізують ефективність кожного підходу. Праця є корисною для оцінки переваг і недоліків різних методик викладання. *Наукові розвідки А. Мельничук (2021–2022)* присвячені історії створення анатомічної колекції в Національній академії образотворчого мистецтва і архітектури. Автор висвітлює її значення для навчального процесу, акцентуючи на її ролі в підготовці фахівців. Дослідження є цінним джерелом для аналізу навчальної бази у сфері пластичної анатомії; розглянуто історичний розвиток викладання пластичної анатомії у провідному мистецькому закладі України. Автор аналізує зміни у методиках викладання, пов'язані із запровадженням нових технологій, що робить це джерело актуальним для дослідження інноваційних підходів. У науковій розвідці *Є. Піскунова (2023)* дослідження акцентує увагу на мультимедійних технологіях у викладанні пластичної анатомії в НАОМА. Автор висвітлює нові форми навчання, такі як інтерактивні лекції та 3D-моделі, що робить статтю цінним джерелом для аналізу сучасних педагогічних інновацій. *Стаття О. Рогот-*

ченка (2012) розглядає пластичну анатомію як важливу складову сучасної української образотворчості. Автор аналізує її вплив на творчість художників і дизайнерів, акцентуючи на практичному застосуванні знань. У розвідках *І. Салюк, О. Іванова (2020), Г. Швець (2010)* автори акцентують на матеріально-технічному забезпеченні мистецької освіти в Україні, аналізуючи стан навчальних лабораторій, колекцій і ресурсів; висвітлюються сучасні методи викладання, зокрема інтерактивні лекції, кейс-методи, мультимедійні презентації.

Мета статті аналіз використання інноваційних методів у процесі навчання пластичної анатомії в умовах виклику сучасної мистецької освіти. Спроба визначити характерні особливості засобів, форм і методів інноваційного навчання, розкрити специфіку їх використання в інтерактивному середовищі НАОМА.

Виклад основного матеріалу. Сучасні виклики мистецької освіти слугують наріжним каменем для переосмислення методики викладання у вищому навчальному закладі. Колишні країни радянського простору з приходом суверенностей держав, знову орієнтуючись на західноєвропейські культурні та мистецькі, надбання поступово відмовлялись від застарілих програм УРСР.

Однак український простір протягом 30-ти років Незалежності залишався досить консервативним у доступі європейських надбань, інтернет-ресурсів тощо. Програми, якими користувались вищі мистецькі навчальні заклади послуговувались ще програмами Академії мистецтв СРСР. З початком повномасштабного вторгнення Російської федерації, інформаційний простір європейських ресурсів обширився: в доступі стали архівні фонди, музейні колекції, оцифровані книги тощо. Це стало підґрунтям до глибоких підвалин у розумінні пластичної анатомії не інакше як прикладної частини, а й теоретичної її складової. Це відкрило змогу у розумінні поетапного викладу матеріалу, його правильності та лаконічності, що є дуже необхідним для українських студентів НАОМА для отримання європейських знань та подальшого грамотного оволодіння професійною майстерністю.

Інноваційні технології відрізняються від традиційних перш за все місцем і роллю основних учасників навчального процесу – викла-

дача і студентів, їх взаємовідносинами, характером і змістом освітньої діяльності. І якщо в традиційному навчанні яскраво виражена підсистема «суб'єкт – об'єкт», у якій тільки викладач відіграє роль суб'єкта, котрий визначає зміст, методи навчання та стиль взаємовідносин, то в інноваційному навчальному процесі зникає жорсткий розподіл ролей між викладачем і студентом. Студент у цьому варіанті перетворюється у важливий освітній суб'єкт, активно залучаючись до активного спілкування з викладачем і використанням знань, отриманих у процесі самостійної роботи з різними джерелами інформації. Спрямованість на суб'єкт – суб'єктну, діалогічну взаємодію закономірно приводить до необхідності реалізувати навчально-виховний процес як через традиційні, так і через інноваційні форми у їх гармонійному поєднанні. Власне це те, на що зорієнтована Болонська система освіти, коли студент вчиться на 60%, а викладач надає 40%, і сучасний студент, за рахунок великої кількості інформації навчитись користуватись нею, творчо мислити та експериментувати.

Інноваційна педагогічна технологія – система оригінальних, новаторських способів, прийомів педагогічних дій і засобів, що охоплюють цілісний навчально-виховний процес від визначення його мети до очікуваних результатів і які цілеспрямовано, систематично й послідовно впроваджуються в педагогічну практику з метою підвищення якості освіти.

У свою чергу «інноваційні технології у вищому навчальному закладі характеризують, як технології, засновані на нововведеннях: організаційних (пов'язаних із оптимізацією умов освітньої діяльності), методичних (спрямованих на оновлення змісту освіти та підвищення її якості); які дозволяють: студентам: ефективно використовувати навчально-методичну літературу та матеріали; засвоювати професійні знання; розвивати проблемно-пошукове мислення; формувати професійне міркування; активувати науково-дослідницьку роботу; розширювати можливості самоконтролю отриманих знань; викладачам: оперативно оновлювати навчально-методичну літературу; впроваджувати модульні технології навчання; використовувати імітаційні технології навчання; розширювати можливості контролю знань студентів».

Зазвичай уроки пластичної анатомії викладаються на перших двох курсах бакалаврату. В цей цикл входить теоретично-практична складова, що являється собою лекції з анатомії, з практичним застосуванням малюнку на дошці, та альбомом практичних завдань з анатомічного рисунка. Звісно, це вірно, адже досвід та практика викладання у інших європейських ЗВО залишається подібною. Однак знання є досить початковими, тому що зазвичай виклад матеріалу відноситься до загальної анатомії, почасти фізіологічної. Але в цілому цих знань недостатньо, для професійної майстерності та можливості студенту в подальшому зацікавитись науково-творчою стороною цієї дисципліни, з точки зору як науки так і мистецтва. Дидактичні принципи, зміст та методи навчання в галузі пластичної анатомії розвивалися протягом століть, і цей процес продовжується до сьогодні. Історично, вивчення пластичної анатомії базувалося на ряді традиційних методів, серед яких можна виділити: метод препарування, метод зарисовок, антропометричний метод, пояснювально-ілюстративний метод, метод споглядання, а також анатомічний і художній аналіз. Крім того, використовувався метод вивчення живого тіла як основа для точності і виразності художнього зображення.

Однак, в умовах інноваційних технологій та розвитку інформаційних засобів навчання, з'явилися нові методи, що значно розширюють можливості вивчення пластичної анатомії. Серед таких методів можна виокремити кейс-метод, метод «Сократів діалог», метод аналізу, аудіовізуальний метод навчання, метод творчого пошуку, метод проєктів, метод «дерева рішень» та метод експерименту. Ці підходи дозволяють інтегрувати сучасні педагогічні та інформаційні технології в навчальний процес, створюючи нові умови для глибшого освоєння матеріалу та розвитку критичного мислення у студентів.

У зв'язку з обмеженою кількістю навчальних годин та відсутністю спеціалізованої кафедри пластичної анатомії, яка б обслуговувала кафедри творчих спеціальностей, на сьогодні є доцільним внесення нових методів викладання в існуючі навчальні програми. Це дозволить оптимізувати процес навчання та забезпечити більш ефективне засвоєння матеріалу з пластичної анатомії в умовах сучасних освітніх реалій.

Отже, для початку визначмо матеріали з якими слід ознайомити студента:

1. *Основні літературні джерела* (навчальна та науково-популярна література)

2. *Трактати, навчальні посібники та підручники* (спеціалізована література)

3. *Архівні матеріали як джерело дослідження* (онлайн-ресурси, архівні фонди)

4. *Мультимедійні засоби навчання* (з використанням програмного забезпечення 3ds Max, Adobe Photoshop, Adobe Illustrator)

5. *Творчі завдання* (аплікація, живопис, акварель, ліпка, офорт, інсталяція)

6. *Лабораторно-дослідна практика* (написання наукових статей, тез та творчих проєктів)

7. *Організація культурно-освітніх заходів* (запрошення зовнішніх лекторів, освітні експертизи)

Ці критерії є суттєвими складовими комплексного підходу до навчання, оскільки студент бакалаврату формує здатність до критичного мислення, набуває наукових знань та практичних навичок, необхідних для подальшого професійного розвитку. Це включає як методичну підготовку для викладання в художніх школах, так і підготовку до вступу до магістратури, де основним аспектом є наукова компетентність. Тому важливо детально розробити структуру навчального процесу та приділити відповідну увагу цьому питанню.

1. Основні літературні джерела

У процесі історичного розвитку пластичної анатомії та образотворчого мистецтва в Україні (колишній республіці СРСР) традиційно акцентувалась практична складова пластичної анатомії. Це обґрунтовується твердженням, що пластична анатомія є наукою, яка «вивчає зовнішні форми тіла, і художник повинен знати не лише зовнішні форми тіла, а й рельєф її поверхні в статиці і динаміці, даючи собі відповіді на питання, які фактори спричиняють ці зміни» (М. Дюваль). Однак для повного розуміння сутності пластичної анатомії необхідно розглядати її не тільки через практичну призму, але й через теоретичний аспект, який передбачає глибокі знання європейської науки та інтеграцію цих знань у програму навчання студентів мистецьких вищих навчальних закладів. Пластична анатомія, попри свою тісну зв'язок з художньою практикою, не є самостійною дисципліною, а є міждисциплінарною наукою, що

виникає на перехресті соціокультурних знань і охоплює численні галузі, такі як медицина, історія, образотворче мистецтво, поетика, релігієзнавство тощо.

Враховуючи це, важливо підкреслити, що пластична анатомія є теоретико-прикладною дисципліною, яка вимагає комплексного підходу до викладання. Викладач повинен ознайомити студентів з її теоретичними основами на першому етапі навчання, оскільки глибоке розуміння теорії є необхідним для розкриття прикладної частини курсу, такої як анатомічний рисунок і створення художніх проєктів, заснованих на пластичній анатомії.

З самого початку навчання студентів на 1-му курсі необхідно сприяти формуванню в них інтересу до вивчення пластичної анатомії як ключового елементу мистецької освіти. Це включає навчання студентів навичкам роботи з фаховою літературою та розширення їхнього кругозору шляхом поглибленого вивчення історії зарубіжного та українського мистецтва, філософії мистецтва, релігієзнавства, геометрії та перспективи, а також нормальної анатомії та медицини. Такий підхід сприяє розвитку аналітичних навичок і здатності студентів активно шукати відповіді на поставлені запитання, що є основою для правильного аналізу та розуміння практичних завдань, які виникають під час навчання.

2. Трактати, навчальні посібники та підручники

До здобуття Незалежності України студенти вищих навчальних закладів, зокрема НАОМА, здебільшого користувалися навчальними посібниками радянських авторів, таких як Павлов і Павлова, Карузін, Механік, Тихонов, Рабинович та інші. Ці посібники, що формували навчальний процес у рамках радянської ідеології, часто обмежувалися суворими догмами соціалістичного реалізму, а також пропагували однозначне трактування мистецтва, яке відповідає ідеологічним засадам того часу. Пластична анатомія, як дисципліна, в радянському контексті сприймалася через призму практичного застосування в художній освіті, акцентуючи увагу на технічних аспектах зображення людського тіла, без врахування багатогранності міждисциплінарного підходу.

Після здобуття незалежності, в Україні почали використовувати посібники закордон-

Рис. 1. Навчальні посібники міждисциплінарного характеру для курсу пластичної анатомії в НАОМА

них авторів, серед яких найбільш значущими були праці німецького художника Г. Баммеса та угорського художника Е. Барчаї. Обидва ці автори розглядали пластичну анатомію як інтегровану науку, яка поєднує анатомічні знання з естетичними та художніми аспектами, пропонуючи більш відкритий і різноманітний підхід до викладу матеріалу. Водночас, Г. Баммес, німецький педагог і провідний спеціаліст в галузі пластичної анатомії, став еталоном для багатьох мистецьких вишів, зокрема в Україні, де його методики і досвід стали основою для багатьох навчальних програм.

У спеціалізованому фонді рідкісних книг бібліотеки НАОМА зберігається колекція

західноєвропейських посібників з пластичної анатомії людського та тваринного тіла, які надійшли до Академії до 1936 року¹. Серед цих праць – французькі, німецькі та інші західноєвропейські видання кінця XIX та початку XX століття, що відображають

¹ Слід зауважити, що у спеціалізованому фонді рідкісних і цінних книг бібліотеки НАОМА було знайдено шість західноєвропейських посібників з пластичної анатомії, датованих кінцем XIX ст., які потрапили в бібліотеку УХІ ще до 1936 року. Це французькомовні М. Дюваль «Історія пластичної анатомії» (1898) (M. Duval, Histoire de l'anatomie Plastique), М. Дюваль «Художня анатомія» (1895) (M. Duval, Artistic anatomy), П. Ріше «Анатомія для художників» (1889) (P. Richer, Anatomie für Künstler), А. Фроріп «Анатомія для художників» (1899) (A. Froriep, Anatomie für Künstler), Л. Пфайфер «Довідник з прикладної анатомії» (1909) (L. Pfeiffer, Handbuch der Angewandten Anatomie), М. Шефер «Форми тварин» (1899) (M. Schaefer, Tierformen).

рівень розвитку цієї науки в Європі того часу. Зокрема, до фонду входять роботи таких авторів, як М. Дюваль, П. Ріше, А. Фроріп, Л. Пфайфер та інших. У радянський період, коли вищі мистецькі навчальні заклади України, зокрема НАОМА, користувались здебільшого посібниками радянських авторів, таких як Павлов, Карузін, Механік, Тихонов, Рабинович та інші, ці західноєвропейські праці не мали широкого застосування. Однак, з огляду на свою цінність та наукову важливість, вони зберігались у фондах бібліотеки УХІ (Український інститут мистецтв – тодішня назва сучасної НАОМА).

У приватній колекції викладача А. Мельничук зберігаються як західноєвропейські, так і східноєвропейські посібники з пластичної анатомії, які вона використовує під час занять, демонструючи студентам різні методики викладу цієї дисципліни². Це дає можливість студентам ознайомитись з багатством підходів до викладу пластичної анатомії, порівняти методики різних етапів розвитку науки і мистецтва, а також самостійно обирати найбільш ефективні для їхнього навчання методи.

Необхідно звернути увагу на важливість українських посібників з пластичної анатомії, які стали невід'ємною частиною науково-педагогічної спадщини вітчизняного мистецтва. Окрім західноєвропейської традиції, важливу роль у розвитку цієї дисципліни відіграють

українські автори, що створювали посібники національною мовою, сприяючи тим самим збереженню та розвитку власної освітньої традиції. Перший український навчальний посібник з пластичної анатомії був виданий у 1928 році, автором якого став відомий лікар і педагог М. Лисенков. Це видання стало важливим кроком у формуванні української наукової традиції у сфері пластичної анатомії. Наступне видання, що отримало значне визнання, було опубліковано у 1965 році – «Курс пластичної анатомії» авторства художниці Н. С. Ган. Воно стало важливим етапом у навчанні студентів мистецьких вишів України і підтримувало традиції радянського періоду, однак не залишалось без уваги вітчизняною науковою спільнотою.

З проголошенням незалежності України, художні вищі навчальні заклади почали активно поповнювати бібліотеки новими вітчизняними посібниками з пластичної анатомії. Наприклад, Харківська академія мистецтв видала дві книги під назвою «Пластична анатомія» у 2007 та 2009 роках, автори яких, зокрема С. В. Рибін, В. В. Бобін, С. М. Калашнікова, А. С. Куліш та І. М. Наталуха, внесли суттєвий вклад у вдосконалення навчальних програм. Окрім того, авторський колектив на чолі з В. В. Апальковим видав «Пластичну анатомію» в 2008 та 2018 роках, що ще більше розширило кругозір студентів у питаннях кісткової, сполучної та м'язової систем людини. Ці видання не лише надають теоретичний матеріал, а й зосереджуються на важливих аспектах навчання, таких як історія пластичної анатомії, відмінності між статичним і динамічним положенням тіла, що сприяє розвитку практичних навичок та поглибленого розуміння предмета. Варто зазначити, що одним із знакових навчальних посібників є «Пластична анатомія – основа рисунка» художника Є. Гули (2013), а також «Пластична анатомія» Яковця І. О. (2014), Валецької Р. О. (2008) та Правдохіна В. В. (2010). Новітні видання, такі як «Рисунок і пластична анатомія: навчальний посібник» (2021), автори якого – О. Ю. Оленіна, В. П. Манохін, П. В. Мирончик, Н. С. Вінтаєва та інші, значно розширюють практичні аспекти роботи зі студентами, надаючи цілісне бачення застосування знань у мистецькій діяльності. Останнім важливим доповненням до цієї серії є посібник «Пластична анатомія для дизайнерів» (2024),

² Посібники з приватної колекції викладача: С. Мольтє «Пластична анатомія» (1924) (S. Mollier «Plastische Anatomie», 1924), Е. Харлесс «Пластична анатомія для академічних установ і для самонавчання» (1856) (E. Harless Lehrbuch der plastischen Anatomie für academische Anstalten und zum Selbstunterricht, 1856), М. Дюваль «Анатомія для художників» (1940), Дж. Ржаві «Анатомія для художників» (1947) (J. Zrzavý «Anatomie pro výtvarníky», 1947), П. Ріше «Художня анатомія людського тіла. Том II. Жіноча морфологія» (1920) P. Richer (Nouvelle Anatomie Artistique du Corps Humain. vol. II – Morphologie La Femme, 1920), Цзян Даньшу «Тридцять вісім лекцій з художньої анатомії» (1957) 艺用解剖学三十八讲, 姜丹書編著, Цзяо Цзяньхуа Чжан Хуей «Художня анатомія людини» (1997) 艺术家与 人体解剖学, 编译:左建华张晖, Вень Цзіньян «Анатомія людини для художників» (1957) 藝用人體解剖學, 文金揚編著, Лі Цзінкай «Художня анатомія» (1946) 藝術解剖學, 李景凱編譯, Група авторів Чжанцзяньської академії образотворчих мистецтв «Будова тіла» (1984) 人体结构, 浙江美术学院教材编写组编, Група музею мистецтва провінції Шенсі «Анатомія. Техніка для самостійного вивчення живопису» (1982) 绘画技法自学丛书, 解剖, 陕西省群众艺术馆编, Ф. Мейнер «Художня анатомія» (1959) (F. Meyner «Künstler Anatomie», 1959), В. Танк «Форма і функція» (1955) (W. Tank «Form und Funktion. Eine Anatomie des Menschen», 1955), М. Фішер «Анатомія для художників» (2007) (M. Fischer «Zeichnung der Anatomie für Künstler», 2007), В. Вітвицькі «Пластична анатомія» (1960), (W. Witwicki «Anatomia plastyczna», 1960), Н. Ган «Курс пластичної анатомії людини» (1965), Н. Ган та А. Казанцев «Малювання з натури» (1971), Р. Кол «Художня анатомія дерев» (1965) (R. Cole «The artistic anatomy of trees», 1965).

автором якого є І. Наталуха, що орієнтований на нові освітні потреби і вимоги сучасного дизайну.

Погляд на українську традицію створення посібників з пластичної анатомії, зокрема крізь призму історико-мистецького аспекту, дозволяє студентам не лише отримати технічні знання, але й формувати власне мислення та бачення. Це дає їм можливість у майбутньому виступати як художники-дослідники, відкриваючи нові ідеї та інтерпретуючи наявні візуальні практики в контексті сучасних художніх тенденцій.

3. Архівні матеріали як джерело дослідження

Студентам художніх навчальних закладів настійно рекомендується освоїти навички роботи з архівними джерелами, оскільки це не лише розширює їхнє знання, але й сприяє розвитку аналітичних здібностей. Робота з архівами, включаючи як онлайн-ресурси, так і традиційні архівні фонди, є важливим етапом професійного становлення художника-дослідника. У сучасних умовах, коли інформаційно-комунікаційні технології значно змінили спосіб взаємодії суспільства, архівні дані стають доступнішими завдяки цифровим технологіям і мережі Інтернет. Це відкрило нові можливості для роботи з джерелами, що дозволяє здійснювати глибокий аналіз історичних матеріалів, розвивати інтерпретаційні навички та критичне мислення. Архівна практика є важливою складовою навчального процесу, яка може бути включена в навчальні програми з першого курсу, однак найбільшу користь вона приносить з третього курсу. Саме на цьому етапі навчання студенти вже мають певні базові знання у сфері мистецтва та починають формувати наукові інтереси. Третій курс є тим етапом, коли студенти більш глибоко осмислюють свої професійні завдання і шукають нові можливості для практичного застосування набутого досвіду.

Метою архівної практики є не тільки закріплення теоретичних знань, отриманих під час навчання, але й розвиток практичних навичок, необхідних для майбутньої професійної діяльності. Зокрема, це стосується збору матеріалів для виконання дипломних робіт, участі у наукових дослідженнях, творчого процесу в межах художнього навчання, а також впровадження цих знань у виховання молодших поколінь у художніх школах та культурно-освітніх

установах. Архівні джерела, таким чином, є не тільки об'єктом дослідження, а й інструментом для розвитку творчої та наукової діяльності художника, сприяючи формуванню цілісного погляду на історичні, культурні та мистецькі процеси (рис. 1).

Онлайн-архіви та електронні фонди надають студентам можливість самостійно поглиблювати свої знання та розвивати професійний досвід через доступ до широкого спектру мистецьких джерел. Зокрема, важливе значення для вивчення має доступ до колекцій європейського анатомічного рисунка, який є невід'ємною частиною навчального процесу художників, що спеціалізуються на анатомії. Особлива увага у цьому контексті приділяється вивченню історичних та сучасних практик, що представлені в онлайн-фондах, які дозволяють студентам здійснювати глибоке ознайомлення з анатомічною графікою.

До таких ресурсів належать значущі архіви та колекції, що знаходяться у відкритому доступі, серед яких можна виокремити фонди Національного музею С. Делакруа в Луврі, що містять важливі зразки анатомічних рисунків (рис. 1), а також графічні колекції Британського музею, Німецького музею-диджіталу, Галереї Уффіці, Галереї Mutual Art, Галереї Sotheby's, Шотландської національної галереї сучасного мистецтва. Ці збірки демонструють анатомічні твори, створені європейськими майстрами різних історико-культурних етапів, що дозволяє студентам поглибити розуміння розвитку анатомічного рисунка та еволюції технік у мистецтві.

Вивчення таких ресурсів є необхідним для студентів, оскільки вони надають унікальну можливість ознайомлення з анатомічними рисунками, що допомагають не лише в пізнанні фізіології людини, але й у формуванні художнього чуття щодо зображення людського тіла. Таким чином, доступ до онлайн-архівів і фондів стає важливим елементом у навчанні майбутніх художників, сприяючи їхньому розвитку як висококваліфікованих фахівців у галузі пластичної анатомії.

4. Мультимедійні засоби навчання

Ера цифрової економіки ставить вимогу застосування набору знань, умінь, ставлень (включаючи здатності, стратегії, цінності та обізнаність), що необхідні для викорис-

Рис. 2. Студенти 1-го курсу живописного факультету під керівництвом викладача пластичної анатомії А.І. Мельничук в Національному музеї медицини України. Огляд анатомічних рисунків Луки Войно-Ясенецького з фондів музею. Фотоматеріал: А.І. Мельничук, 2022 р.

тання інформаційнокомунікаційних технологій та цифрових медіа з метою виконання різноманітних завдань; На сьогоднішній процес діджиталізації стосується усіх сфер творчих спеціальностей. Обов'язково студент повинен вміти опанувати анімацію, 3D графіку, 3D скульптуру при вивченні пластичної анатомії для створення художніх проєкцій (Юрченко, 2022).

Як зазначає старший викладач НАОМА Піскунов, основним завданням викладання є трансляція знань та цінностей, при цьому важливо використовувати сучасні методи та мову, яка є зрозумілою для молоді. Одним із інноваційних підходів, запропонованих ним, «є онлайн-метод «прорисовування» анатомічного рисунка по поверхні живописного або графічного твору» (Піскунов, 2023, с. 213). Цей метод «засвідчив свою ефективність як спосіб практичного аналізу творів мистецтва, аналогічно до використання програми «Art Anatomy», що надає об'ємні віртуальні моделі» (Піскунов, 2023, с. 213). Розгляд таких моделей із різних ракурсів сприяє збагаченню просторового розуміння пластики людського тіла, що є ключовим аспектом вивчення анатомії для художників.

Сучасне програмне забезпечення, «таке як «Procreate», «Sketchbook» та «Photoshop», надає можливості для послідовної реалізації зазначених методичних підходів, що дозволяє прово-

дити заняття в онлайн-режимі або записувати їх для подальшого вивчення студентами» (Піскунов, 2023, с. 213). За аналогічним принципом працює викладач пластичної анатомії А. Яковенко, який використовує програми «Procreate» та «Sketchbook» на цифровому планшеті для покращення процесу навчання. А. Мельничук, у свою чергу, застосовує проєктор для демонстрації слайдів під час лекційних занять з пластичної анатомії, виконаних у програмах Microsoft PowerPoint та Microsoft Word. Ці підходи дозволяють створювати інтерактивне навчальне середовище, що сприяє кращому засвоєнню матеріалу та розвитку професійних навичок у студентів.

5. Творчі завдання

Перебуваючи в постійному циклі метаморфоз, людина змушена самостійно конструювати свій мікрокосмос, прагнучи до всебічного удосконалення власного таланту, поглиблення інтелекту, мудрості, накопичення знань, а також виявлення таких моральних якостей, як мужність, милосердя і любов до ближнього. У цьому контексті завдання будь-якої освітньої установи, зокрема мистецької школи, полягає в розвитку творчого потенціалу студента через реалізацію його естетичних уподобань та уяви, що сприяє самоствердженню і формуванню художнього

мислення. Метою такого підходу є не тільки навчання технічним навичкам, а й стимулювання внутрішнього потенціалу студента до пошуку нових форм виразу та самовираження в процесі творчості.

Метод пізнання в навчальному процесі, а також система навичок, на яких базується професійне зростання, формуються не лише на основі особистого досвіду студента, але й на його здатності до сприйняття та активного творчого процесу. Студент повинен бути здатним не тільки спостерігати за навколишнім світом, а й активно взаємодіяти з ним, накопичуючи та аналізуючи об'єктивну інформацію для відображення реальності через художні засоби.

Особливо важливим етапом у навчанні є формування здатності студента першого курсу бакалаврату до самостійного створення творчих завдань з курсу пластичної анатомії. Однак, до цього студент повинен спершу засвоїти традиційні підходи до виконання практичних завдань, що включають навички правильного малювання, технічного виконання та глибоке розуміння теоретичного матеріалу. Першокурсники НАОМА виконують завдання, що передбачають різні техніки та художні матеріали, включаючи офорти, аплікаційні рішення, живописні техніки, 3D графіку, 3D скульптуру, пластилінові роботи, моделювання за допомогою конструктора LEGO, а також створення інсталяційних макетів тощо. Цей комплекс завдань має на

меті не лише розвиток технічних навичок, а й формування глибокого розуміння простору, об'єму, структури та функції людського тіла, що є важливими для створення точних та виразних художніх образів. У подальшому, найкращі творчі роботи студентів демонструються на виставках, таких як День відкритих дверей у кабінеті пластичної анатомії НАОМА, а також на виставках, присвячених темі пластичної анатомії.

Окрім роботи з традиційними матеріалами, такими як графітні олівці та м'які матеріали, студенти повинні навчитися виконувати анатомічні проекти в різних техніках, включаючи графічні ілюстрації, живописні роботи, офорти, а також скульптуру (гіпс, глина, пластилін). Такий підхід сприяє всебічному розвитку художника, який навчається не тільки спостерігати, а й активно інтерпретувати та відображати складну структуру людського тіла через різні художні засоби.

6. Лабораторно-дослідна практика

Лабораторна робота студента є важливим етапом його навчального процесу, що надає можливість для експериментування, розвитку індивідуальних творчих здібностей та інтелектуального лідерства. Це простір для «дослідження анатомічної кухні», де студент, після вивчення теоретичного матеріалу, може застосовувати набуті знання на практиці. Як показує педагогічний досвід, саме через виконання практичних завдань, закріплених академічним анатомічним рисунком за допомо-

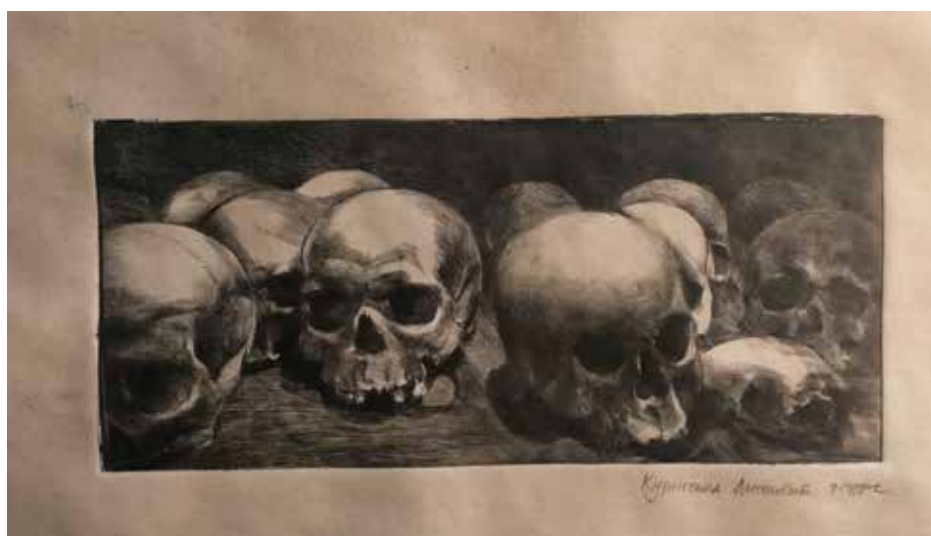

Рис. 3. Натюрморт з черепів. Графічні техніки. I курс, спеціальність «Графіка». 2023 р.

Рис. 4. Живопис. I курс, спеціальність «Станковий та монументальний живопис». 2021 р.

Рис. 5. Порівняльний аналіз на побудову черепа, екорше та натурального портрету. Студенти I курсу, спеціальність «Станковий та монументальний живопис». 2021 р.

гою методу п'ятірки³, студент здобуває навички творчого підходу до вирішення поставлених завдань та вчиться мислити в контексті художньої практики. Завдання, засновані на

³ Метод п'ятірки в анатомічному рисунку:

1. Композиція в форматі.
2. Пропорційні співвідношення.
3. Конструктивно-аналітична проєкція (просторова проєкція в рисунку).
4. Пластичність структури форми об'єкта.
5. Об'єм формотворення об'єкта.

цьому методі, починаються виконуватися студентами вже на I курсі II семестру. Це може включати створення логотипів для медичних закладів та установ, ілюстрацій до анатомічних посібників та атласів, віртуальних розробок протезів, а також екорше для медичних і мистецьких закладів освіти.

Важливим аспектом є те, що студент повинен не тільки виконувати завдання, але й самостійно опрацьовувати матеріал на основі практич-

них робіт. Цей етап навчання сприяє розвитку самостійності, навчаючи студента експериментувати, аналізувати та інтегрувати нові знання в процесі творчості. Під керівництвом викладача пластичної анатомії студент виконує дослідницьку роботу, консультується з педагогами та застосовує методичні прийоми, що розвивають критичне мислення і практичні навички в роботі з анатомічними та мистецькими об'єктами.

З 2020 року під керівництвом викладачів анатомії, зокрема А. Мельничук та Є. Піскунова, було відновлено виконання завдань з анатомії в скульптурі. Це включає ліплення скелета на I курсі та покриття його м'язовою системою на II курсі. Такий підхід дозволяє студентам не

лише отримати теоретичні знання, але й розвинути практичні навички у моделюванні та відтворенні анатомічних форм в об'ємних матеріалах, що є важливим для формування глибокого розуміння структури людського тіла.

7. Організація культурно-освітніх заходів

Доцільно залучати студентів до організаційно-виховної роботи, оскільки така практика стимулює їх активність у мистецькому житті анатомічної науки, сприяючи формуванню відповідальності за виконану роботу. Ці заходи дають студентам усвідомлення важливості їхньої ролі в професійній сфері, що має безпосереднє значення для їхнього майбутнього працевлаштування та реалізації анатомічних проєктів. Залучення студентів до організа-

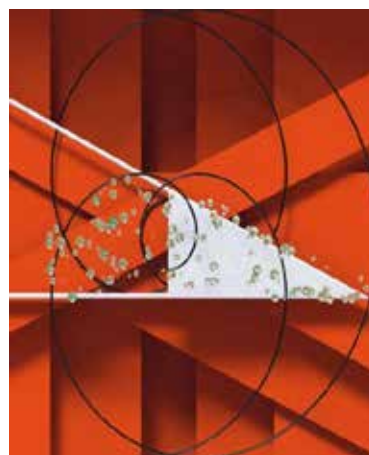

Рис. 6. 3D виконання остеологічних об'єктів – череп (зліва) та стопа (з права) за схематичним їх відтворенням через аспект знаків трипільської культури. I курс, спеціалізація «Графічний дизайн», 2022 р.

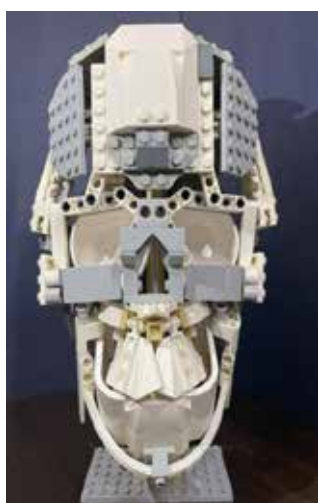

Рис. 7. Конструктивне моделювання черепа з конструктора-лего. I курс, спеціалізація «Графічний дизайн», 2022 р.

Рис. 8. Скелет з глини. I курс, спеціальність «Станкова та монументальна скульптура», 2023 р.

ційно-виховних заходів також дає можливість для обміну досвідом між фахівцями з різних навчальних закладів і установ, що сприяє мистецько-культурному розвитку Академії та активізації студентського середовища. Ці практики дозволяють студентам не тільки застосовувати теоретичні знання на практиці, але й відкривають нові перспективи для їхнього професійного зростання та творчого розвитку.

Окрім занять в аудиторії, студенти мають змогу розширити свої знання, налагоджуючи зв'язки з медичними центрами, виставковими організаціями та іншими культурними інституціями. Участь у проведенні виставок, присвячених вивченню пластичної анатомії, дає студентам цінний досвід організації культурних подій. Так, студенти Академії брали участь у виставці, організованій на День відкритих дверей НАОМА, а також у виставці, що відбулася в Національному музеї медицини України. Ці заходи сприяють формуванню професійних навичок та вмінню працювати в команді, одночасно збагачуючи студентів новими враженнями та знаннями.

З 2022 року в кабінеті пластичної анатомії НАОМА започатковано проведення додаткових лекцій для студентів курсів археології та антропології, що дозволяє значно розширити межі дисципліни та об'єднати різні наукові напрямки. Залучення студентів до організацій-

ної роботи збирання остеологічного матеріалу з фондів Інституту археології НАН України для методичного забезпечення кабінету та майбутніх творчих майстерень є важливим етапом в освіті, що дозволяє студентам отримати безпосередній досвід роботи з реальними матеріалами та науковими колекціями. Такі заходи сприяють поглибленому вивченню специфіки дисципліни, а також розвитку практичних навичок, що надалі стануть основою для творчих і наукових досягнень студентів у їхній професійній діяльності.

У січні 2024 року в Національному музеї медицини України була організована виставка анатомічних робіт під назвою «Череп в пластичній анатомії». Виставка відкрилася 27 січня 2024 року о 16:00 год. у виставковій залі музею. Експозиція включала роботи студентів I курсу факультету образотворчого мистецтва та реставрації Національної академії образотворчого мистецтва та архітектури (НАОМА), що охоплюють період від 50-х років XX століття до початку XXI століття. Основною темою виставки є череп як складна анатомічна конструкція, що викликає художній інтерес і вивчається через різні техніки, зокрема анатомічний рисунок, живопис і скульптуру. Ці роботи відображають різноманітні підходи до зображення черепа в контексті пластичної анатомії, що є важливою частиною художньої

освіти. Всі твори, представлені на виставці, демонструються публіці вперше та відкривають нові маловідомі аспекти пластичної анатомії, що досі не мали достатнього освітлення в художньому середовищі.

Однією з важливих складових цього проєкту стала екскурсія-лекція, яку провів викладач НАОМА А. Мельничук на тему «Символіка черепа в образотворчому мистецтві, анатомії та антропометрії». Лектор розповів про символічне значення черепа в образотворчому мистецтві, його метафізичні та морфологічні особливості, а також ознайомив аудиторію з анатомічними та антропометричними аспектами вивчення цієї важливої частини людського тіла. Цей захід сприяв розширенню уявлень про роль анатомії в мистецтві та науці і привернув увагу до значення пластичної анатомії як складової частини художньої освіти.

Перспективи розвитку дисципліни пластичної анатомії в НАОМА та її подальші цілі. Необхідність створення випускової кафе-

дри пластичної анатомії в НАОМА в контексті економічного розвитку країни є надзвичайно актуальною, оскільки вона може стати важливим елементом для розвитку інноваційних мистецьких та медичних технологій і покращення якості науково-практичних досліджень. Враховуючи сучасні реалії країни, коли необхідною складовою є соціальна реінтеграція постраждалих від військових дій в Україні та забезпечення повноцінного життя, важливим є створення таких спеціалізованих освітніх підрозділів, що дозволить виховати висококваліфікованих фахівців, які будуть здатні розробляти дизайн медичних апаратів: протезів, ортопедичних корсетів тощо; Графічний дизайн, наприклад, займає важливе місце в медицині та фармацевтиці, оскільки сприяє покращенню комунікації між медичними установами, пацієнтами та громадськістю. Важливим є створення інформаційних матеріалів, таких як брошури та плакати, які допомагають донести важливу інформацію про здоров'я та ліки. Особлива увага буде при-

Рис. 9. Лекція з археології наукового співробітника Інституту археології НАН України, лектора І. Зоценка в кабінеті пластичної анатомії НАОМА

Рис. 10. На фото зліва: викладачі пластичної анатомії А. Яковенко та А. Мельничук зі студентами графічного дизайну (I курс). Досліджуємо остеологічні знахідки з історичних місць поховань в відділі Інституту археології НАН України, 2023 р.

ділена використанню нейромереж як інноваційного інструменту для створення візуального контенту, що сприяє покращенню розуміння медичної інформації: Розробка унікального логотипу для медичного закладу – це перший крок у створенні корпоративного стилю; Значення дизайну в медичному одязі сягає далеко за межі суто естетичних міркувань. Він включає не тільки стильні вишукування, але й функціональні аспекти, завданням яких є поєднання комфорту, безпеки та естетики; Вони також зможуть працювати над дизайном медичної реклами, що є важливим аспектом для популяризації новітніх медичних технологій та продуктів.

Інтеграція пластичної анатомії в навчальний процес вищих навчальних закладів сприятиме створенню міцного науково-мистецького підґрунтя, що дозволить студентам не лише освоїти фундаментальні анатомічні знання, але й застосовувати їх у практичній діяльності в медицині та мистецтві. Це є важливим кроком у розвитку нових дисциплін, які відповідають сучасним вимогам медичного та художнього ринку. У рамках таких курсів студенти зможуть не тільки вивчати основи пластичної анатомії, а й створювати творчі роботи, що мають наукове, медичне та художнє значення. Студенти, навчаючись за програмою пластичної анатомії,

отримають ґрунтовні знання щодо анатомічних закономірностей форм і пропорцій людського тіла. Ці знання є важливими для створення точних і функціональних медичних виробів, що є вкрай необхідними для сучасної медичної практики.

Важливо, щоб студенти вивчали не лише пластичну анатомію людського тіла, але й зоологію, ботаніку, анімалістику та дослідження природних форм, таких як камені чи інші елементи живої органіки. Вивчення різноманітних представників флори та фауни, малювання тварин і рослин, дослідження дерев та їхніх структурних особливостей дає студентам змогу глибше розуміти природу, розвивати спостережливість і точність у передачі форм, що є невід'ємною частиною творчого процесу. Це дозволяє розширювати горизонти художнього мислення і формує у студентів багатогранний підхід до створення мистецьких робіт.

Крім того, пластична анатомія є необхідною складовою для створення високоякісних художніх ілюстрацій, які використовуються у медичних атласах та посібниках. Точність і детальність зображень є важливими для медичних студентів та фахівців, оскільки вони допомагають у вивченні анатомії та складних медичних концептів. Такі ілюстрації мають наукове значення і часто використовуються в практиці

лікарів, хірургів, стоматологів та інших медичних фахівців. Важливим напрямком є також розробка анімаційних роликів і мультфільмів на анатомічну тематику, що сприяють популяризації знань з анатомії серед різних аудиторій. Окрім цього, художники можуть створювати скульптури-екорше для мистецьких і медичних установ, які слугують ефективними навчальними інструментами. Ці різноманітні варіанти практичного застосування художньої анатомії не лише сприяють розвитку мистецької дисципліни, а й забезпечують її актуальність у сучасному світі.

Випускова кафедра пластичної анатомії в НАОМА може стати не лише важливим етапом у розвитку самого навчального закладу, а й важливим аспектом економічного розвитку країни. Крім того, розвиток цього напрямку дозволить створити нові робочі місця, сприятиме розвитку інноваційних підприємств та стартапів у медичній сфері, а також забезпечить країну висококваліфікованими фахівцями, які зможуть конкурувати на міжнародному рівні. Таким чином, створення кафедри пластичної анатомії в НАОМА в подальшому слугуватиме важливим кроком для досягнення високого рівня освіти та підготовки фахівців, здатних вирішувати сучасні завдання анатомічної науки та практики, а також сприяти економічному розвитку країни через створення інноваційних медичних продуктів та мистецьких проєктів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Підсумовуючи вищезазначене, можна стверджувати, що дисципліна пластична анатомія є ключовою складовою художньої освіти в НАОМА, що сприяє не лише розвитку творчих здібностей студентів, але й надає їм необхідні знання та навички для роботи в різних галузях, таких як медицина, наукові дослідження та технології. У процесі навчання важливу роль відіграють новітні методи, що інтегрують сучасні технології в традиційну освіту, а також розвиток міждисциплінарного підходу, що дає можливість студентам застосовувати свої знання на практиці, зокрема у сфері медичних і мистецьких проєктів.

У процесі викладання дисципліни «Пластична анатомія» в Національній академії обра-

зотворчого мистецтва і архітектури важливими аспектами є ознайомлення студентів із основними літературними джерелами та спеціалізованими підручниками, що створюють теоретичну базу для подальшої практичної діяльності. Використання архівних матеріалів та онлайн-ресурсів дозволяє студентам зануритись у історичні та сучасні досягнення анатомії, а також поглибити свої знання. Використання мультимедійних засобів, таких як програми 3ds Max, Adobe Photoshop і Adobe Illustrator, дає змогу інтегрувати цифрові технології в навчальний процес, відкриваючи нові можливості для розвитку практичних навичок. Творчі завдання, зокрема ліпка, офорт, акварель та інсталяція, стимулюють креативність та дозволяють студентам розвивати практичні навички, необхідні для професійної діяльності. Лабораторно-дослідна практика, що включає написання наукових статей, тез та творчих проєктів, поєднує теорію з практикою, формуючи комплексний підхід до навчання. Організація культурно-освітніх заходів, запрошення зовнішніх лекторів та освітні екскурсії допомагають студентам розширювати свої горизонти, здобувати нові знання та досвід. Запровадження цих матеріалів і методик у навчальний процес сприяє підготовці висококваліфікованих фахівців, які володіють необхідними знаннями та навичками для роботи в широкому спектрі напрямів мистецтва, медицини та наукових досліджень. Інтеграція інноваційних педагогічних технологій забезпечує актуальність і гнучкість програми, що відповідає сучасним вимогам художньої та медичної освіти.

Важливою перспективою є створення випускової кафедри пластичної анатомії в НАОМА, що дасть змогу сформувати кваліфікованих фахівців у сфері не лише мистецтва, а й медичних, технологічних та економічних галузей. Таким чином, стаття підкреслює важливість інтеграції традиційних і новітніх методів навчання, інтердисциплінарного підходу та розвитку професійних компетенцій, що сприятимуть не лише вдосконаленню студентів, а й економічному розвитку країни через інноваційні мистецькі, медичні та технологічні досягнення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гула Є. Пластика в мистецтві України. *Вісник національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2017. № 4. С. 135–140. URL: <https://journals.urau.ua/visnyknakkkim/article/download/138799/135741> (дата звернення: 30.12.2024).
2. Жолтовський П. М. Художнє життя на Україні в XVI–XVIII ст. Київ: Наукова думка, 1983. 177 с. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0009449> (дата звернення: 30.12.2024).
3. Кононенко А. В., Любчак Ю. С. Традиційні та інноваційні методи викладання в системі української освіти: перспективи, результативність, недоліки. Вінниця: Вінницький національний технічний університет Інститут екологічної безпеки та моніторингу довкілля, 2017. URL: <http://inmad.vntu.edu.ua/portal/static/99950E9A-497C-4E05-9BE8-2C025F32AFF.pdf> (дата звернення: 30.12.2024).
4. Мельничук А. Анатомічна колекція кабінету пластичної анатомії Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури. *Художня культура. Актуальні проблеми*. 2022. Т. 18, № 1. С. 43–49. DOI: <http://hudkult.mari.kiev.ua/article/view/260418> (дата звернення: 30.12.2024).
5. Мельничук А. Історичний розвиток та становлення методики викладання дисципліни «пластична анатомія» в НАОМА. Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету ім. І. Франка. Дрогобич: Гельветика, 2021. Вип. 35, т. 1. С. 51–59. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/35-3-7> (дата звернення: 30.12.2024).
6. Піскунов Є. Викладання пластичної анатомії в Національній академії образотворчого мистецтва і архітектури: інноваційні методи та мультимедійна форма навчання. *Українська академія мистецтва*. 2023. Вип. 33. С. 210–216. URL: <http://195.20.96.242:5068/kvnaoma-xmlui/bitstream/handle/123456789/355/166-Текст%20статті-265-1-10-20230707.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 30.12.2024).
7. Роготченко О. Практична анатомія у контексті розвитку сучасної вітчизняної образотворчості. *МІСТ: Мистецтво, історія, сучасність, теорія*. 2012. С. 279–305. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Mist_2012_8_27.pdf (дата звернення: 30.12.2024).
8. Салюк І. С., Іванова О. В. Аналіз матеріально-технічної бази сучасної художньої освіти. I Всеукраїнська конференція здобувачів вищої освіти і молодих учених «Інноватика в освіті, науці та бізнесі: виклики та можливості». 2020. С. 145–151. URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/17445/1/Innovatyka2020_P145-151.pdf (дата звернення: 30.12.2024).
9. Швець Г. О. Сучасні інноваційні методи викладання у вищій школі. Четверта всеукраїнська практично-пізнавальна інтернет-конференція. 2010. URL: <https://naukam.triada.in.ua/index.php/konferentsiji/33-chetverta-vseukrajinska-praktichno-piznavalna-internet-konferentsiya/42-suchasni-innovatsijni-metodi-vikladannya-u-visshij-shkoli> (дата звернення: 30.12.2024).
10. Юрченко А., Удовиченко О., Шершень О. Особливості вивчення 3D-графіки в умовах неформальної освіти. *Освіта. Інноватика. Практика*. 2022. Т. 10, № 5. С. 48–57. DOI: <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol10i5-007> (дата звернення: 30.12.2024).

REFERENCES:

1. Gula, Ye. (2017). *Plastyka v mystetstvi Ukrainy* [Plasticity in Ukrainian art]. *Visnyk natsionalnoi akademii kerivnykh kadriv kultury i mystetstv*, (4), 135–140. URL: <https://journals.urau.ua/visnyknakkkim/article/download/138799/135741>
2. Zholtovskiy, P. M. (1983). *Khudozhnye zhyttia na Ukraini v XVI–XVIII st.* [Artistic life in Ukraine in the 16th–18th centuries]. Kyiv: Naukova dumka. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0009449>
3. Kononenko, A. V., & Liubchak, Yu. S. (2017). *Traditsiini ta innovatsiini metody vykladannia v systemi ukrainskoi osvity: perspektyvy, rezul'tatyvnist, nedoliky* [Traditional and innovative teaching methods in the Ukrainian education system: prospects, effectiveness, shortcomings]. *Vinnytskyi natsionalnyi tekhnichniy universytet Instytut ekolohichnoi bezpeky ta monitorynhu dovkilia, Vinnytsia*. URL: <http://inmad.vntu.edu.ua/portal/static/99950E9A-497C-4E05-9BE8-2C025F32AFF.pdf>
4. Melnychuk, A. (2022). *Anatomichna koleksiia kabinetu plastychnoi anatomii Natsionalnoi akademii obrazotvorchoho mystetstva i arkhitektury* [Anatomical collection of the plastic anatomy cabinet of the National Academy of Fine Arts and Architecture]. *Khudozhnia kultura. Aktualni problemy*, 18 (1), 43–49. DOI: <http://hudkult.mari.kiev.ua/article/view/260418>
5. Melnychuk, A. (2021). *Istorychnyi rozvytok ta stanovlennia metodyky vykladannia dystsypliny «plastychna anatomii» v NAOMA* [Historical development and formation of teaching methods of the discipline «plastic anatomy» at NAOMA]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk: mizhvuzivskiy zbirnyk naukovykh prats molodykh vchenykh Drohobyskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu im. I. Franka*, 35 (1), 51–59. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/35-3-7>

6. Piskunov, Ye. (2023). Vykladannia plastychnoi anatomii v Natsionalnii akademii obrazotvorchoho mystetstva i arkhitektury: innovatsiini metody ta multymediina forma navchannia [Teaching of plastic anatomy at the National Academy of Fine Arts and Architecture: innovative methods and multimedia form of education]. *Ukrainska akademiia mystetstva*, 33, 210–216. URL: <http://195.20.96.242:5068/kvnaoma-xmlui/bitstream/handle/123456789/355/166-Текст%20срарри-265-1-10-20230707.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
7. Rohotchenko, O. (2012). Praktichna anatomiia u konteksti rozvytku suchasnoi vitchyznianoï obrazotvorchosti [Practical anatomy in the context of the development of contemporary domestic visual arts]. *Mistetstvoznavstvo*, (8), 279–305. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Mist_2012_8_27.pdf
8. Saliuk, I. S., & Ivanova, O. V. (2020). Analiz materialno-tekhnichnoi bazy suchasnoi khudozhnoi osvity [Analysis of the material and technical base of modern art education]. I *Vseukrainska konferentsiia zdobuvachiv vyshchoï osvity i molodykh uchenykh «Innovatyka v osviti, nautsi ta biznesi: vyklyky ta mozhlyvosti»*, 145–151. URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/17445/1/Innovatyka2020_P145-151.pdf
9. Shvets, H. O. (n.d.). Suchasni innovatsiini metody vykladannia u vyshchii shkoli [Modern innovative teaching methods in higher education]. *Chetverta vseukrainska praktychno-piznavalna internet-konferentsiia*. URL: <https://naukam.triada.in.ua/index.php/konferentsiji/33-chetverta-vseukrajinska-praktichno-piznavalna-internet-konferentsiya/42-suchasni-innovatsijni-metodi-vikladannya-u-visshij-shkoli>
10. Yurchenko, A., Udovychenko, O., & Shershen, O. (2022). Osoblyvosti vyvchennia 3D-hrafiky v umovakh neformalnoi osvity [Features of studying 3D graphics in the conditions of non-formal education]. *Osvita. Innovatyka. Praktyka*, 10 (5), 48–57. DOI: <https://doi.org/10.31110/2616-650X-vol10i5-007>